

מדוע החלוקה בין דתיים לחילוניים איננה נכונה?

בפרשת השבוע שלנו, אנו נפגשים עם תחילת הבניין של עם ישראל, עם היסודות עליהם עומדת האומה, האבות והאימהות.

תפקידנו כמי שמנסים לכוון את חיינו על פי התורה, לנסות כל שנה מחדש להקשיב ולהאזין לתורה. זה נראה פשוט וברור, אבל לצערנו אנו רואים אצל אנשים שרצונם לחיות על פי התורה תופעות של מסורות והנהגות שהשתרשו באומה, שהם לא מכוונות לתורה – לדוגמה כל מי שלומד את התורה כפשוטה, מגלה איזה מקום אדיר תופסת ארץ ישראל, בתורה ובנביאים, בפרשה שלנו הדיבור הראשון לאבי האומה, אברהם, הוא לך לארץ ישראל, לפני כל דבר, כדי שתוכל לעשות את ייעודך ותפקידך, כדי שתוכל להקים אומה שמביאה ברכה לכלל האנושות, לך לארץ ישראל, ואם נמשיך ללמוד את התורה, נראה שהבטחת הארץ היא הדבר המרכזי עליו מובטחים האבות שוב ושוב.

זה בהיר וברור לכל מי שלומד את התורה והנביאים, שהעונש החמור ביותר הוא עקירה וגלות מארצנו, והברכה הבסיסית היא היותנו בארצנו או שיבתנו אליה. מתוך הדברים האלה יש להתבונן מהם היסודות החשובים ביותר עליהם צריך לבנות את חיינו הפרטיים והכלליים. כשאנו מתבוננים בחיי אברהם, יצחק ויעקב אבותינו, וחיי שרה, רבקה, רחל ולאה אימותינו, ומנסים לראות מה הם עושים בחייהם ובמה הם מתעסקים, ניתן לומר שאנו רואים ארבע יסודות:

היסוד הראשון, האמונה בה'. אנו רואים שאבותינו ואימותינו מלאי אמונה, הם מאזינים לדבר ה', הם מתפללים ומייחלים אליו, הם עובדים את ה' על ידי הקרבת קורבנות – הנקודה הראשונה היא האמונה. היסוד השני, ארץ ישראל ויישובה. אבותינו עלו לארץ ומיישבים אותה, זה מתחיל מהציווי לעלות לארץ, הבטחת הארץ שחוזרת ונשנית שוב ושוב, ובפעולות של האבות להתיישב בארץ ולאחוז בה. היסוד השלישי, חיזוק ובניית האומה, התחום המרכזי הוא העמדת הזרע, וגם כאן, אנו מוצאים הן את הפעולות של האבות והאימהות להגדלת הזרע והן את ההבטחות האלוהיות החוזרות ונשנות על הרביית וקיום העם. התחום הנוסף שלענ"ד קשור הן ליישוב הארץ והן לחיזוק האומה, הוא הגדלת הרכוש והממון, דבר שמתבטא בעשייה של אבותינו, בהבטחה בברית בין הבתרים ששבה ונשנית שוב ושוב על כך שביציאת ישראל ממצרים לקראת חזרתם לארץ ישראל יצאו עם רכוש גדול. היסוד הרביעי, הוא העמדת הטוב והצדק בעולם, המידות הטובות שבאות ליד ביטוי הן באחריות העולמית, כמו דאגתו של אברהם לסדום, והן בהרבה מעשים מופלאים פרטיים, כהכנסת האורחים. ארבעת היסודות הללו הן צריכים להוות את יסוד חיינו:

2. ארץ ישראל.

3. עם ישראל.

4. עשיית הטוב.

כדי להבליט את החידוש בדברינו יש לומר לא מצאנו שאברהם למד תורה או קיים מצוות (המדרשים ידועים, ואני לא באתי אלא לראות מה התורה כותבת).

האם כוונתי לומר שזה לא דבר חשוב, חס וחלילה, כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה, אלא באתי לומר מה היסודות הקודמים והעיקריים יותר.

השנה התחדש לי חידוש גדול, שרובו הגדול של עם ישראל, רובו ככולו, מקיים את היסודות החשובים ביותר, ולכן החלוקה בין דתיים-חרדיים לבין חילוניים היא חלוקה לא נכונה.

רוב רובו הגדול של ישראל, מאמין בה', אוהב, מחובר ומוכן למסור את הנפש למען ארצו ועמו ורוצה בכל מאודו לעשות טוב.

הראיה הצרה והלא נכונה, כאלו ההשתייכות לעובדי ה', תלויה אך רק בעיסוק בתורה ובקיום המצוות המעשיות, מצוות שחלקן מן התורה, חלקן מדברי חז"ל וחלקן ממנהגים והנהגות שונות, היא טעות נוראית, שיוצרת תפיסה לא נכונה ופירוד בעם ישראל.

אולי זו חלק מקללות הגלות והחורבן שמאז שחרב הבית, "אין לו הקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה", אך שאנו מתבוננים באומץ בתורה, אנו רואים שהיסודות שהעמדנו קודמים וחשובים יותר.

האבות באופן פשוט לא קיימו את ההלכה ולא ישבו ועסקו בתורה.

הראיה הברורה לכך היא העובדה שיעקב אבינו נשא שתי אחיות, ותירוץ הרמב"ן שזה היה בחו"ל, עדיין איננו תואם את ההלכה המקובלת היום, שגם בחו"ל אין לשאת שתי אחיות.

הדברים אלו עולות שתי קריאות יסוד:

הקריאה האחת: בניית העולם הרוחני שלנו בצורה נכונה.

אחד הדברים החשובים ביותר בבניין תפיסת העולם הפנימית של האדם היא שימת הדברים העיקריים כעיקריים את המסתעף מהם כמשני. ארבעת היסודות שכתבנו הם הדברים העיקריים והראשוניים שיש לבנות בעצמנו,

במשפחתנו, בקהילתנו ובעם ישראל.

מתוך היסודות האלה, האמונה, יכולתנו להתקיים בארץ, קיום האומה ועשיית הטוב, עלינו ללמוד את התורה ולקיים את כל מצוותיה.

כפי שאמר שוב ושוב הרצי"ה קוק זצ"ל – אשר בחר בנו מכל העמים – ומתוך כך – ונתן לנו את תורתו.

הקריאה השנייה: די לחלוקת הפנימית בעם ישראל של דתיים וחילוניים.

קריאה זו כבר זעק אותנו הרב קוק זצ"ל במאמרו 'למסע המחנות':

דומה לנו שהננו מחולקים לשני מחנות. תמיד רגילים לצלצל אצלנו בשני השמות המהווים את הקהל שלנו בכללו,

והם "חרדים" ו"חופשיים" (בלשון זמננו דתיים וחילוניים), שמות חדשים אשר מאז לא היו רגילים להיות מתבטאים אצלנו כלל.

ידענו שאין בני האדם שווים במדרגותיהם, ביחוד במה שנוגע לתוכנם הרוחני, שהוא יסוד החיים, אבל שיהיה שם מוגבל ומיוחד לכך המתאר סיעות ומפלגות, מזה לא ידענו. וכדומה שבזה ודאי יש לנו לומר שהימים הראשונים היו טובים מאלה, והלוואי שנוכל להשכיח מאתנו, בכלל, את אלה שני השמות העומדים לנו לשטן על דרך החיים האיתנים והטהורים הראויים להיות שבים אלינו באור ד' אשר יאיר לנו.

ההבלטה של שני השמות הללו וההסכמה הדמיונית המקשרת את האישים הפרטיים שכל אחד מהם יתיימר לומר: אני הנני ממחנה זה, השני אומר גם הוא: אני הנני ממחנה זה, וכל אחד ואחד הוא מרוצה מעמדתו, הרי הוא סותם את הדרך של התיקון ושל ההשתלמות משני הצדדים.

"החרד", כלומר מי שהוא חושב את עצמו שהוא שייך למחנה זה שקוראים לו "חרדים", הרי הוא מביט הבטה מלמעלה למטה אל המחנה השני "החופשיים". ובמה שנוגע למחשבות של תיקון, של חיפוש מעשים ושל תשובה הלא מיד הוא שולח סקירת עין אל המחנה השני העומד לפניו בכל מערומיו מתורה ומצוות והוא חושב בדעתו, שהתשובה במלוא מובנה הלא שם היא דרושה, אליהם הדברים מכוונים, להם ולא לו. ו"החופשי", כלומר, מי שהוא עומד בזה המחנה שהוא מתאמר בשמו המודרני הזה, הרי הוא בוודאי חושב, שכל הרעיון של תשובה הרי הוא נוסח "חרדי" שאינו שייך לו כלל. ונמצא, שמכאן ומכאן הננו עומדים קרחים, ומוצא לרפואת מכאובינו הנפשיים מאין יבוא? זהו העיכוב האחד. ועוד עיכוב שני, מה שהוא איננו קל מן הראשון, כמו קיר ברזל עומד לפנינו בין מחנה למחנה, וההארה הכללית ממקור האחדות האלוהית הקדושה המוכרחת להיות שורה על ישראל הגוי כולו, הרי היא כמו מתעלמת מעינינו, והננו ממששים כעורים באפילה. אין לנו עצה אחרת, אמנם. כי אם להסיר את שמות הבעלים הללו מעל מחנותינו...

באמת, לא שני מחנות כי אם שלשה מחנות הננו מונים מאז. מסורת ישנה היא ש"צבור" הוא כולל במובנו כפי הנוטריקין שלו "צדיקים בינונים ורשעים", אבל זהו דווקא תיאור אישי, ועל כל אדם בפרט למדנו ש"אפילו כל העולם כולו אומרים עליך צדיק אתה, היה בעיניך כרשע". וטוב מאד לאדם שיהיה שקוע לחשב חשבון עצמו, ולחטט במומיו הנפשיים ולהביט בעין יפה על אחרים שיוכל באמת להיות שיש במצפונם גם אוצר טוב הסמוי מן העין. והננו צריכים להחליט, כי כוח כמס של הצעדה לטובה ישנו בכל המחנות ובכל אישי האומה, וביחוד בכל אלה שהערך הכללי של ישראל ותקוותו יקרים להם באיזו מדה שהיא.

נתוודע איש אל אחיו בשם ישראל הכללי, לא בשם מפלגתי ומחנתי. נדע, שיש לנו בכל מחנה הרבה מה לתקן והרבה מה לקבל מהאור והטוב זה מזה, ואז תופיע עלינו האורה העליונה הכללית אשר בה נושע תשועת עולמים, ותתקיים בנו התפילה המוקדשת קודש קדשים, שהננו עתידים להביעה בכל כך המיית נפש - "ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם".

יהי רצון שנזכה להפנים ולחיות את היסודות הללו בחיינו!